

THE BILATERAL RELATIONS BETWEEN ROMANIA AND NIGERIA FROM 1966 TO 1971

Bogdan Iulian Rantes
PhD

Abstract: The proposed study aims at analyzing the bilateral relations between Romania and Nigeria from 1966 to 1971. This is unusual, Romania's foreign policy on the black continent being very little studied in our country. Initially, will be analyzed the first contacts and diplomatic actions between the two countries prior to 1966, focusing on several reciprocal visits as well as on educational relations. In the second part of the study, the main stages of the bilateral relations between the two states will be presented. The most important were the opening of the Romanian Embassy in Nigeria from 1967, as well as the position of the Romanian state towards the civil war in Biafra, which took place at that time, culminating with the demand of the secessionists that Nicolae Ceausescu mediated this conflict. Relations between the two countries will also be analyzed in different areas, such as diplomacy, economy, education, culture, etc. At the same time, the study will also focus on presenting the main cooperation and cooperation agreements between the two countries, most of them signing since 1969. The conclusions of this study are that the Romanian-Nigerian bilateral relations have begun promising but the political instability and the war that begun in the african state have stagnated them. However, Nigeria has been an important strategic point in Sub-Saharan Africa for Romania, because the Lagos embassy has come into contact with all English-speaking states in West Africa.

Keywords: Nicolae Ceaușescu, diplomatic relations, economic relations, cultural relations, Biafra war.

Nigeria este o fostă colonie britanică situată în partea de vest a Africii, care era considerată ca fiind a doua ca importanță din tot imperiul, după India.¹ Până la începutul celui de-al Doilea Război Mondial englezii au aplicat aici bine-cunoscuta lor politică numită "indirect rule" prin care conduceau colonia cu ajutorul localnicilor.

Tot în perioada interbelică a început să se contureze și o mișcare națională pentru obținerea independenței Nigeriei, cea mai marcantă figură a acesteia fiind Nnamdi Azikiwe.

După al Doilea Război Mondial, ca răspuns la creșterea naționalismului nigerian, guvernul britanic a creat mai multe constituții succesive care au oferit Nigeriei din ce în ce mai multă independență.

Pe data de 1 octombrie 1960, Nigeria a câștigat independența față de Marea Britanie. La conducerea guvernului nigerian a ajuns o coaliție de partide conservatoare: Partidul Național Nigerian, un partid dominat de locuitorii din nord și cei afiliați credinței islamice, precum și Consiliul Național al Nigeriei și Camerunului condus de Nnamdi Azikiwe, un partid afiliat etniei Igbo și credinței creștine. Azikiwe a devenit guvernator-general al Nigeriei în 1960. Opoziția a fost alcătuită de partidul relativ liberal Action Group (AG) condus de Obafemi Awolowo, care a fost în mare parte dominat de yoruba. Intre cele trei mari grupuri etnice: Hausa ("nordicii"), Igbo ("esticii") și Yoruba ("Vesticii") au existat diferențe mari din punct de vedere cultural și politic, care ulterior au dus la crearea unei stări de instabilitate ce s-a întins pe o perioadă mare de timp.

I. Primele contacte româno-nigeriene anterioare anului 1966

Evenimentul constituit de obținerea independenței statului african a fost marcat și de oficialitățile române care, prin președintele Consiliului de Miniștri, au trimis o scrisoare premierului

¹ Viorel Cruceanu, *Quo-Vadis Africa*, Deșteptarea, Bacău, 1999, p. 88.

nigerian era menționat faptul că statul român recunoștea Federația Nigeria ca stat independent și suveran.²

Cu toate acestea, se pare că în acea perioadă guvernul nigerian se afla încă sub influența fostei metropole, fiind extrem de reticent la relațiile cu statele din lagărul comunist și nu a răspuns la acea scrisoare, așa cum prevedeau normele diplomatice. În acest sens oficialii români au stabilit să nu mai trimită niciun document oficial către conducerea statului african așa cum reiese dintr-un document al M.A.E.³

Până în anul 1962 relațiile dintre cele două state au fost practic inexistente, atunci când partea nigeriană a făcut primul pas în vederea normalizării acestora. Astfel, la începutul lunii iulie, Vasile Pungan, consilierul legației României de la Washington a avut o serie de întâlniri cu un consilier al ambasadei Nigeriei din SUA, în urma căreia africanii se arătau dispuși să stabilească relații diplomatice cu România.⁴ Acest lucru a fost posibil datorită unei politici de deschidere față de statele comuniste, aplicată de guvernul nigerian, totul culminând cu stabilirea de relații diplomatice cu URSS și Cehoslovacia, la începutul aceluși an.

Din acel moment, contactele româno-nigeriene s-au intensificat, mai ales pe plan cultural și în domeniul educației. În acest sens, Institutul Român pentru Relații Culturale cu Străinătatea a intrat în contact cu foarte multe persoane și instituții culturale din Nigeria, cu care efectua periodic schimburi de materiale informative despre cele două țări. De asemenea, guvernul român a început să primească foarte multe cereri pentru acordarea de burse de studiu unor cetățeni nigerieni.

În anul 1963 oficialii români au intrat în contact și cu reprezentanții Partidului Comunist din Nigeria. Conducătorul acestuia, Ekpo Benjamin Ekpo, a efectuat mai multe vizite la sediul ambasadei României din Ghana în urma cărora a solicitat ca în sediul ambasadei să fie pregătiți mai mulți comuniști nigerieni din punct de vedere ideologic și militar. Cererea a fost refuzată politicos, Ekpo fiind invitat să solicite acest lucru direct P.M.R. deoarece ambasada nu avea nicio putere de decizie în acest sens. În urma acestor discuții s-a mai aflat că PC din Nigeria era de fapt o filială a PC din Marea Britanie și că aveau legături foarte strânse cu Ambasada Chinei de la Accra.⁵

În luna decembrie a aceluși an, a fost deschisă la Lagos o expoziție românească de filatelie organizată de Asociația Tineretului Nigerian pentru Prietenie cu Țările Socialiste cu materiale furnizate de către IRRCS care a fost vizitată de câteva mii de localnici.⁶

În anul 1965 a avut loc prima vizită a unei delegații române în Nigeria. Aceasta s-a desfășurat în lunile septembrie și octombrie a aceluși an și a fost aranjată prin intermediul ambasadelor celor două state de la Cairo. Scopul acestei vizite era găsirea de noi parteneri comerciali în Nigeria și negocierea unui acord comercial între cele două state.

Până în anul 1966 a continuat cooperarea dintre cele două țări și în domeniul educației, statul român oferind mai multe burse tinerilor nigerieni care doreau să studieze în România. Cele mai multe dintre acestea erau în domeniul construcțiilor și la Universitatea Petrol și Gaze din Ploiești. Cele mai multe dintre acestea au fost acordate în anul 1965, atunci când au sosit la studii în România un număr de 10 studenți nigerieni.⁷

Tot în domeniul educației România a donat mai multe materiale didactice unei școli din Lagos, prin intermediul IRRCS și al unui oficial nigerian cu care institutul stabilise legături de colaborare.⁸

II. Relațiile bilaterale dintre România și Nigeria între 1966-1971

Prima parte a anului 1966 a fost caracterizată printr-o mare instabilitate politică pentru Nigeria, aceasta confruntându-se cu două lovituri de stat, care s-au terminat cu venirea la putere a Lt. Col. Yakubu Gowon, cel care a condus Nigeria până în anul 1975.

² Vasile Gliga (coord.), *Reprezentanțele diplomatice ale României*, vol. III, editura Politică, București, 1973, p. 439.

³ Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, Fond Nigeria, Problema 220/ an 1962/ Nigeria, dosar nr. 10, f. 1.

⁴ *Ibidem*, ff. 3-4.

⁵ AMAE, Fond Nigeria, Problema 210/ an 1963/ Nigeria, dosar nr. 12, ff. 1-2.

⁶ AMAE, Fond Nigeria, Problema 217/ an 1963/ Nigeria, dosar nr. 14, ff.57-58

⁷ AMAE, Fond Nigeria, Problema 217/ an 1965/ Nigeria, dosar nr. 24, f.15

⁸ *Ibidem*, dosar nr. 25, ff.19-20

În același timp, cele două state au colaborat foarte bine în cadrul sesiunilor Adunării Generale a ONU și a altor evenimente organizate sub egida acesteia. În discursurile lor, reprezentanții români și nigerieni au exprimat puncte de vedere asemănătoare în legătură cu problemele majore aflate în dezbateri în acea perioadă precum dezarmarea, decolonizarea, lupta împotriva rasismului etc. De asemenea, tot în acel cadru au avut loc mai multe întâlniri între conducătorii celor două delegații, mai ales în anul 1966.⁹

La 12 noiembrie 1966 Republica Socialistă România și Republica Federală Nigeria au anunțat stabilirea de relații diplomatice la nivel de ambasadă, acest eveniment fiind prezentat și în presa română.¹⁰

Cu toate acestea, în anul 1967 instabilitatea politică din Nigeria s-a accentuat odată cu începutul unui sângeros război civil cauzat de proclamarea unei republici numite Biafra pe teritoriul din partea de est a statului african controlat de etnicii igbo. Acesta a durat până în anul 1970 și în acea perioadă au fost uciși peste 1 milion de oameni.

În ciuda acestor probleme relațiile româno-nigeriene au continuat pe un trend ascendent, chiar dacă rămâneau la un nivel încă scăzut. Astfel, prin intermediul ambasadelor celor două state de la Tokio au fost începute negocierile pentru o eventuală cooperare în exploatarea zăcămintelor petroliere din statul african. În acest sens, consilierul ambasadorului Nigeriei din Țara Soarelui Răsare, afirma în timpul unei întâlniri cu un oficial român că: „ *Guvernul Nigeriei apreciază mult formele de cooperare economică pe care România le-a realizat cu multe țări în curs de dezvoltare și consideră oportună întreprinderea de acțiuni comune în domeniul petrolifer. Pentru început, ar fi de dorit ca guvernul român să trimită în Nigeria o echipă de specialiști pentru studiu și prospectare ca ulterior să se treacă la negocieri concrete, la nivel guvernamental.*”¹¹ De asemenea, oficialul nigerian mai preciza că România era singurul stat socialist care primise această ofertă din partea statului nigerian și solicita ca discuțiile pe această temă să rămână secrete și să se realizeze prin intermediul celor două ambasade de la Tokio.¹²

În anul 1968 a fost înființată ambasada României la Lagos, capitala statului african, după ce toate aprobările fuseseră obținute cu un an înainte. Tot atunci a fost acreditat și primul ambasador român în Nigeria, în persoana lui Gheorghe Iason. Aceasta numire a fost oficializată prin decretul Consiliului de Stat nr. 353/ 22 aprilie 1968.¹³ Deschiderea acestei ambasade avea o importanță strategică pentru România deoarece reprezenta punctul de legătură cu toate statele din Africa de Vest vorbitoare de limbă engleză. Până atunci această poziție o avusese ambasada din Ghana însă, după căderea regimului lui Kwame Nkrumah din 1966, fusese trecută pe linie moartă, ne mai fiind numit niciun ambasador.

În data de 2 iulie 1968 Nicolae Ceaușescu a primit vizita unei delegații nigeriene alcătuită din col. George K. Kurubo, ambasadorul Nigeriei în URSS, și economistul S.G. Ikoko. La început, oficialul statului african i-a înmănat o scrisoare conducătorului român din partea gen.-maior Yakubu Gowon, conducătorul de facto al Nigeriei. Ulterior discuțiile s-au centrat pe situația din statul african, în special cea legată de războiul civil contra statului secesionist Biafra. Acesta afirma că rebelii erau sprijiniți de forțele imperialiste străine, care doreau să controleze resursele bogate în petrol pe care regiunea le deținea. Acesta mai preciza că guvernul federal ar fi putut câștiga lejer războiul însă a oprit avansarea din motive umanitare și pentru a le permite rebelilor să-și negocieze capitularea. Aceștia din urmă s-ar fi folosit de acea pace temporară pentru a începe un război propagandistic împotriva guvernului federal, care era acuzat de genocid. Ceaușescu la rândul său a afirmat că România urmărea cu interes evenimentele din Nigeria și își păstra speranța că poporul

⁹ Vasile Gliga, *op.cit.*, p. 440

¹⁰ Scânteia, an XXXVI, nr. 7166, 12 noiembrie 1966, p. 3.

¹¹ AMAE, Fond Nigeria, Problema 212/ an 1967/ Nigeria, dosar nr. 37, f. 17

¹² *Ibidem*, f. 18.

¹³ Arhivele Naționale Istorice Centrale, Fond Consiliul de Stat- decrete, dosar nr. 353/1968, f. 1.

nigerian va reuși să treacă peste această situație și să dejoace planurile imperialiste și neocolonialiste.¹⁴

Documentul era destul de stufos iar la început generalul nigerian i-a prezentat lui Ceaușescu evoluția evenimentelor din statul african, principalii vinovați fiind considerați rebelii. În final oficialul statului african își arăta bunele intenții dorind reluarea negocierilor. În acest sens el afirma: „*În ceea ce privește perspectivele de pace, asigur pe Excelența Voastră că am lăsat ușa deschisă și sunt gata să reiau discuțiile cu rebelii atâta timp cât ei vor manifesta cel mai mic gest că sunt gata să se angajeze într-un dialog constructiv. Aș fi recunoscător dacă Excelența Voastră, în scopul restabilirii păcii în Nigeria, ar putea examina problema de a apela la conducătorii rebeli ca aceștia să privească realitățile situației. Singura cale ca posibilă care le rămâne pentru a pune capăt ostilităților o constituie renunțarea la secesiune. În felul acesta negocierile ar putea deveni relativ ușoare, întrucât ele ar avea loc în contextul unei Nigerii unite.*”¹⁵

Răspunsul lui Ceaușescu a fost negativ, nedorind să se implice în acel conflict de pe teritoriul Nigeriei. În acest sens a fost elaborat și un document oficial cu acel răspuns și cu motivarea acestuia trimis autorităților statului african prin ambasada română de la Lagos. Referitor la cauzele refuzului în scrisoarea de răspuns se menționa: „*...La baza relațiilor sale cu Republica Federală Nigeria, Republica Socialistă România așează respectarea principiilor independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne, egalității în drepturi și avantajului reciproc și să exprime, de asemenea, încrederea în capacitatea poporului nigerian de a găsi problemelor care-i stau în față soluții corespunzătoare intereselor sale și menținerii păcii în lume.*”¹⁶

De altfel, începând din perioada respectivă, acestea au fost principalele idei pe care era construită politica externă a României, fiind deseori menționate de Ceaușescu în discuțiile cu oficialii ai statelor africane.

Înainte de această scrisoare, Ceaușescu a primit mesaje și din partea rebelior, într-unul dintre ele solicitându-se primirea la București a unei delegații a acestora. Cu toate acestea, solicitările rebelior au fost lăsate fără răspuns din partea autorităților române.

În luna noiembrie a anului 1968, Ministerul Afacerilor Externe de la București a constatat că în presa română cele mai multe articole și informații despre Războiul din Biafra prezentau opinii pro-rebeli, în ciuda poziției oficiale a statului român care era una neutră și mai mult spre partea guvernului federal. Pentru a evita aceste situații s-a stabilit ca din acel moment să fie prezentate știri obiective, cu informații preluate din surse aparținând ambelor tabere combatante și fără a face alte comentarii. De asemenea, s-a mai propus ca toate știrile despre conflictul biafrez să nu poată fi publicate fără a fi verificate și avizate de specialiștii MAE.¹⁷

Tot în anul 1968 trebuia să aibă loc vizita în România a comisarului nigerian pentru afacerile externe, Okoi Arikpo, în perioada 30 iulie-2 august. Acesta trebuia să aibă convorbiri la sediul MAE, întâlniri cu Ion Gheorghe Maurer și Nicolae Ceaușescu și să viziteze mai multe obiective din orașele Constanța, Ploiești și București. Însă, cu câteva zile înainte de sosire vizita a fost anulată deoarece oficialul nigerian a trebuit să se întoarcă de urgență în țară, în timp ce se afla într-un turneu de vizite în mai multe state comuniste¹⁸

La 12 august 1968 a fost semnat Acordul comercial dintre cele două state, care fusese negociat în 1965 dar s-a întârziat ratificarea acestuia din cauza instabilității politice din Nigeria. Acesta avea o valabilitate de 5 ani și în cadrul său, cele două state își acordau clauza de națiunea cea mai favorizată. Acesta a intrat în vigoare în anul 1969. Tot în acea perioadă a fost înființată și Agenția economică română de la Lagos, pentru a putea lărgi cooperarea economică cu statul african.¹⁹

¹⁴ ANIC, Fond CC al PCR- Secția Relații Externe, dosar nr. 95/1968, ff. 2-4.

¹⁵ O copie a scrisorii, tradusă în limba română se găsește în ANIC, Fond CC al PCR-Secția Cancelarie, dosar nr. 25/1968, ff. 88-93.

¹⁶ *Ibidem*, f. 87.

¹⁷ AMAE, fond Nigeria, Problema 200/ an 1968/ Nigeria, dosar nr. 43, ff. 6-7.

¹⁸ Întregul program al vizitei se găsește în AMAE, fond Nigeria, Problema 220/ an 1968/ Nigeria, dosar nr. 57, ff. 8-9

¹⁹ Vasile Gliga, *op.cit.*, p. 441

În anul 1969 principalele acțiuni politico-diplomatice dintre cele două state s-au rezumat la trimiterea reciprocă de telegrame de felicitare cu ocazia diferitelor aniversări ale celor două state. De asemenea, au mai existat colaborări în susținerea diferitelor candidaturi la organismele internaționale. Pe plan comercial, România a exportat în Nigeria mărfuri în valoare de 1.269.000 de lei.²⁰

Tot în anul 1969 a avut loc o vizită a unei delegații economice române în statul african care s-a încheiat semnarea unui protocol de cooperare cu o firmă nigeriană în domeniul industriei forestiere. Se prevedea construirea mai multor fabrici de producție a cherestelei și a altor produse din lemn, iar statul român urma să asigure partea tehnică în timp ce firma nigeriană venea cu materia primă.²¹

În luna iulie a anului 1969 a avut loc turneul Ansamblului Folcloric Ciprian Porumbescu din Suceava în mai multe regiuni din Nigeria, acesta fiind foarte bine primit de către localnici. Pe durata turneului, Ansamblul a ținut o reprezentație specială la care a participat și conducătorul statului nigerian, gen.-major Yakubu Gowon, care i-a și vizitat pe artiști în culise, după sfârșitul spectacolului.²²

În anul 1970, primul eveniment important a fost deschiderea ambasadei Nigeriei la București, iar ambasadorul statului african de la Varșovia a devenit și reprezentatul țării sale în România.

Tot atunci a avut loc și cel mai important eveniment din istoria relațiilor dintre cele două state de până atunci și anume vizita lui Coreneliu Mănescu, Ministrul Afacerilor Externe român, în Nigeria. Această vizită a făcut parte dintr-un turneu în mai multe state africane efectuat de oficialul român în anul 1970. Pe durata vizitei, Mănescu a avut mai multe discuții cu omologul său nigerian, Okoi Arikpo și cu președintele Yakubu Gowon. De asemenea, oficialul român a mai vizitat mai multe ministere cu profil economic în vederea negocierii unor posibile cooperări.²³

În anul 1971 cel mai important eveniment a fost constituit de vizita în Nigeria a unei delegații guvernamentale române condusă de vicepreședintele Consiliului de Miniștri, Ion Pătan, care efectua în acea perioadă o serie de vizite în mai multe state africane. În prima zi a vizitei, delegația română a avut mai multe întrevederi cu membri ai guvernului federal nigerian, fiind discutate aspecte ale cooperării în domeniul exploatării petrolului și lemnului. În data de 24 mai 1970 delegația română a fost primită de conducătorul nigerian, gen.-major Yakubu Gowon. În cursul convorbirilor au fost examinate probleme referitoare la relațiile româno-nigeriene și posibilitățile lor de dezvoltare, precum și unele aspecte ale situației internaționale. Tot atunci a fost semnat și un acord de cooperare economică, tehnică și științifică între cele două țări. Documentul prevedea extinderea cooperării româno-nigeriene în domeniile petrolier, prelucrării lemnului, minier, geologic, agricultură și industria chimică.²⁴

În concluzie relațiile româno-nigeriene dintre anii 1966-1971 s-au aflat într-un stadiu incipient desfășurându-se la un nivel destul de scăzut. Una din principalele cauze ale acestei situații a fost dată de instabilitatea politică și teritorială existentă în Nigeria acelei perioade. De altfel, în perioada studiată, statul african s-a confruntat cu un sângeros război civil cauzat de proclamarea Republicii Biafra în partea de vest a Nigeriei. Ulterior, după terminarea acestuia în anul 1970, Nigeria a fost vizitată de două delegații importante ale României. Prima dintre ele a fost condusă de ministrul de externe Corneliu Mănescu, iar cea de-a doua de vicepreședintele Consiliului de Miniștri, Ion Pătan.

BIBLIOGRAPHY

I. Documente inedite

1. Arhivele Ministerului Afacerilor Externe

²⁰ AMAE, Fond Nigeria, Problema 217/ an 1969/ Nigeria, dosar. 69, ff. 5-6

²¹ *Ibidem*, ff. 18-19

²² AMAE, Fond Nigeria, Problema 217/ an 1969/ Nigeria, dosar nr. 72, ff. 14-19.

²³ Scânteia, an XXXIX, nr. 8425, 15 mai 1970, p.5.

²⁴ România Liberă, an XXIX, nr. 8268, 25 mai 1971, p.6

Fond Nigeria, dosare: 10, 12, 14, 24, 37, 57, 69, 72.

2. Arhivele Naționale Istorice Centrale

Fond CC al PCR- Secția Cancelarie, dosar nr. 25/1968

-Secția Relații Externe, dosar nr. 95/1968

Fond Consiliul de Stat-decrete, dosar nr. 353/1968

II. Presă

1. România Liberă, numere din anii 1966-1971

2. Scânteia, numere din 1966-1971

III. Lucrări generale și speciale

1. Calafeteanu Ion (coord.), *Politica externă a României-dicționar cronologic*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986

2. Cruceanu, Viorel, *Quo-Vadis Africa*, Deșteptarea, Bacău, 1999.

3. Gliga, Vasile (coord.), *Reprezentanțele diplomatice ale României*, vol. III, editura Politică, București, 1973